

STATOIL OG NATURGAS FYN STIFTER JOINT VENTURET - STATOIL GAZELLE A/S

9. juli 2003
Journal nr. 3/1120-0402-0014/LF/ISA

RÅDSMØDET DEN 27. AUGUST 2003

RESUMÉ

1. Statoil Danmark A/S og Naturgas Fyn A/S's datterselskab Gazelle A/S anmeldte den 13. juni 2003 til Konkurrencestyrelsen en forestående stiftelse af joint venturet - Statoil Gazelle A/S - med henblik på en godkendelse i henhold til KL § 12 c, stk. 7.
2. Parterne har den 2. juli 2003 underskrevet bindende aftaler. Anmeldelsen er herefter foretaget i henhold til KL § 12 b, stk. 1.
3. Joint venturet vil i udgangspunktet være ejet 70 pct. af Gazelle A/S og 30 pct. af Statoil Danmark. Statoil Danmark har en option på at købe yderligere andele af selskabet. Joint venturet skal fra overdragelsen drives om en selvstændig virksomhed under parternes fælles kontrol. Joint venturet anses for selvstændigt virkende på markedet for detailsalg af naturgas i Danmark, jf. KL § 12a, stk. 2. Der er således tale om en fusion, jf. § 12a, stk. 1, nr. 2.
4. Naturgas Fyn koncernen omsatte i 2002 for 534 mio kr. i Danmark (hvilket svarer til koncernens omsætning på verdensplan). Statoil koncernen omsatte samme år for godt 243 mia. kr., hvoraf der blev omsat for 6 mia. kr. i Danmark, og 29 mia. kr. i EU. De deltagende virksomheders omsætning ligger således over de i KL § 12, stk. 1 nr. 1 fastsatte omsætningskrav.
5. Det nye joint venture skal markedsføre og sælge naturgas og andre energiprodukter til danske naturgaskunder, som fra 1. januar 2004 frit kan vælge naturgasleverandør. Joint venturet overtager Naturgas Fyns kundemasse, som i dag består af ca. 30.000 villakunder og ca. 1.200 erhvervskunder – svarende til godt 7 pct. af det danske marked.
6. Joint venturet vil i størst muligt omfang gennem serviceaftaler trække på moderselskabernes kompetencer og ressourcer. Joint venturet vil således anvende begge selskabers kundecentre og Statoils markedsføring og salgsstyrke, mens Naturgas Fyn vil stå for fakturering, tekniske og administrative systemer samt regnskabsfunktionen.
7. Statoil koncernen er blandt de største leverandører af naturgas i Europa. Statoils energiaktiviteter i Danmark er samlet i Statoil A/S, som driver olieraffineriet i Kalundborg. Detailsalg af energi varetages af Statoil Detailhandel A/S, som ejes af Statoil detailhandel Skandinavia a.s (joint venture mellem Statoil ASA og ICA- Ahold AB). Statoil A/S leverer olieprodukter til private villaejere og til en lang række forskellige erhvervskunder. Statoil har også startet salg af elektricitet til industrikunder og salg af træpiller til private og mindre industri. Statoil leverer i dag kun i meget begrænset omfang naturgas til danske kunder.
8. Selskabet har fri sourcing af naturgas.
9. Naturgas Fyn I/S driver virksomhed med naturgashandel i Danmark og distributionsvirksomhed på Fyn. Naturgas Fyn har den 22. januar 2003 stiftet aktieselskabet Gazelle A/S. Joint venture selskabet, Statoil Gazelle A/S, er stiftet af Gazelle A/S.
10. I de forløbne år er der sket en gradvis liberalisering af naturgasmarkedet, og DONG som stort set har haft monopol på hele naturgasmarkedet (transmission 100 pct., lagre 100 pct., engroshandel tæt på 100 pct., og detailhandel 73 pct.) har gjort tredjepartsadgangsbetingelserne mere lempelige.
11. Liberaliseringen har tilsyneladende presset prisen på naturgas, men før at der vil ske en reel åbning af markedet, er der behov for et mere fleksibelt transmissionssystem, lettere adgang til naturgaslagrene, mere lempelige balanceringsregler og kortere kontrakter på engrosmarkedet med naturgas.
12. Der er således stadig tale om væsentlige adgangsbarrierer i transmissionssystemet for naturgas både nationalt og internationalt. Konkurrencestyrelsen ser derfor ikke i nærværende fusion nogen grund til at afvige fra Konkurrencerådets eller Kommissionens tidligere praksis, hvor produktmarkedet afgrænses til naturgasmarkedet og det geografiske marked omfatter Danmark.

13. Det relevante marked i nærværende fusion er detailhandel (muligvis engroshandel) med naturgas i Danmark. Joint venturet har på detailmarkedet en markedsandel på ca. 8 pct. Samtlige deltagende virksomheder har en markedsandel på omkring 9 pct. Den dominerende konkurrent (DONG) har en markedsandel på 73 pct. Markedsandelen på engrosmarkedet for joint venturet er 0 pct.

14. De deltagende virksomheder har overlappende horisontale aktiviteter på køb og salg af naturgas. Parterne har oplyst, at de gennem joint venturet vil søge at tilbyde afbrydelige gaskunder salg af andre energiprodukter, således at dette dækker afbrydelige mængder i forbindelse med spidsbelastninger hvorfor fusionen også indvirker på beslægtede markeder.

15. Dertil har de deltagende virksomheder tilstødende vertikale aktiviteter indenfor naturgas. Statoil er aktiv på markedet for opstrømsaktiviteter, transmission og engrossalg af naturgas på europæisk plan, og Naturgas Fyn er dominerende distributør og sælger af naturgas på Fyn.

16. Parterne har indgået aftale om, at parterne ikke må engagere sig i en virksomhed, som sælger naturgas i Danmark og har en markedsandel på 20 pct. eller derover. Parterne har desuden indgået en aftale om en begrænset konkurrenceklausul i forhold til joint venturet, hvorefter parterne (på nær Statoil ASA med datterselskaber udenfor Danmark) ikke må konkurrere med joint venturet. Klausulen gælder i hele joint venturets levetid.

17. Konkurrencestyrelsens vurderer, at konkurrenceklausulen, der løber så længe parterne er aktionærer i Statoil Gazelle, som udgangspunkt er konkurrencebegrænsende i henhold til konkurrencelovens § 6, stk. 1. Det er imidlertid styrelsens opfattelse, at denne konkurrencebegrænsning ikke kan anses for at være mærkbar, idet der her er tale om deltagende selskaber med begrænset markedsandel, at der i forvejen eksisterer en meget stor spiller på markedet (DONG), og at Statoil koncernen **udenfor** Danmark ikke er omfattet af konkurrenceklausulen (Statoil koncernen er allerede en aktiv spiller på det danske marked og vil fortsat være det).

18. På denne baggrund kan konkurrenceklausulen ikke anses for at udgøre en mærkbar konkurrencebegrænsning og er dermed ikke omfattet af konkurrencelovens § 6.

19. Anmeldelsen har været i høring hos DONG, HNG/MN, Nesa, E2, Elsam, Shell, RWE, Wingas, EON, Sydkraft, Hydro Texaco, Q8, Fortum, Vattenfall, DI og Mærsk. En række af disse selskaber betragtes som konkurrenter til joint venture selskabet og specielt Statoil.

20. Flere af disse konkurrenter, herunder DONG har udtalt, at de ikke har bemærkninger til fusionen.

21. Konkurrencestyrelsen vurderer ikke, at fusionen vil have nogen negative virkninger for konkurrencen. Snarere tværtimod vurderes fusionen at bidrage positivt til konkurrencen i forhold til DONG. Fusionen skal derfor godkendes, jf. konkurrencelovens §12 c, stk. 2.

AFGØRELSE

22. Det meddeles Statoil Danmark A/S og Gazelle A/S:

- at Statoil og Gazelles oprettelse af joint venturet - Statoil Gazelle A/S - udgør en fusion omfattet af Konkurrencelovens § 12 a, stk. 2, jf. § 12 a, stk. 1, nr. 2.
- at fusionen i medfør af Konkurrencelovens § 12 c stk. 2, jf. § 12 c stk. 1 godkendes, idet fusionen ikke skaber eller styrker en dominerende stilling, der bevirker, at den effektive konkurrence hæmmes betydeligt.

AFTALEN

23. Statoil Gazelle A/S (herefter Selskabet) oprettes som et fælles handelsselskab mellem Gazelle A/S (datterselskab til Naturgas Fyn I/S) og Statoil Danmark A/S, og skal varetage køb og salg af naturgas og olieprodukter til de frie kunder, som ønsker at blive forsynet på markedets vilkår. Selskabet skal muligvis i fremtiden i begrænset omfang engagere sig i engroshandel med naturgas.

24. Selskabet skal fra overdragelsen drives som en selvstændig virksomhed under Gazelle A/S og Statoil Danmark A/S' (herefter Parterne) fælles kontrol, efter nærmere regler fastlagt i aktionæroverenskomsten. Selskabet etableres for en ubegrænset tidsperiode.

25. Selskabet er stiftet primært ved aportindskud fra Gazelle A/S på godt 100 mio. kr. Gazelle A/S planlægger at sælge 30 pct. af aktierne til Statoil Danmark, hvorefter Statoil Danmark har en option på at købe yderligere andele af Selskabet.

26. Gazelle A/Ss salg af yderligere aktier i Selskabet til Statoil Danmark vil efter aktionæroverenskomstens regler ikke indebære ændringer i kontrolforholdene, og vil ifølge Parterne ikke udgøre en fusion efter konkurrencelovens regler.

27. Hver part udpeger efter aktionæroverenskomstens regler halvdelen af bestyrelsens medlemmer samt formand eller næstformand for bestyrelsen. Minoritetsaktionæren kan dermed øve bestemmende indflydelse på Selskabets strategiske forretningsadfærd.

28. Aktionæroverenskomsten angiver desuden, at væsentlige beslutninger, herunder om Selskabets forretningsplan, kræver enighed i bestyrelsen.

29. Samarbejdet og de forretningsmæssige forbindelser mellem Parterne og Selskabet skal foregå på markedsvilkår. Selskabet vil i størst muligt omfang gennem serviceaftaler trække på moderselskabernes kompetencer og ressourcer. Det betyder, at Selskabet i en opstartsperiode på 2 år har indgået allianceaftaler med moderselskaberne om de for Selskabets drift nødvendige tjenesteydelser. Kommissionens praksis angiver her, at en vis tvungen "sourcing" fra moderselskaberne ikke fratager Selskabet dets selvstændige karakter, hvis Selskabet i øvrigt har selvstændig adgang til markedet.

30. Ifølge anmeldelsen skal indkøb under alle omsætningsheder ske på markedsvilkår.

31. Selskabet anses for selvstændigt virkende på markedet for detailsalg af naturgas i Danmark, jf. KL § 12a, stk. 2. Der er således tale om en fusion, jf. § 12a, stk. 1, nr. 2.

32. Det er forventet, at Statoil Gazelle skal tilbyde sine afbrydelige gaskunder salg af andre energiprodukter, således at dette dækker afbrydelige mængder i forbindelse med spidsbelastninger. Dette kan være attraktivt i lyset af de nuværende regler for transport og balancering, hvorefter et jævnt naturgasforbrug over året kan leveres billigere end et tilsvarende forbrug, som er mere ujævnt fordelt.

De deltagende virksomheder

Naturgas Fyn I/S

33. Naturgas Fyn I/S er et fælleskommunalt interessentskab ejet af 27 fynske kommuner og med hjemsted i Odense.

34. Naturgas Fyn I/S ejer 100 % af aktierne i Naturgas Fyn A/S, som varetager driften af det fynske naturgasdistributionsnet og via Gazelle-selskaberne sælger ca. 350 mio. m³ naturgas til erhversvirksomheder, fjernvarmeværker og private villaejere, i alt godt 31.000 kunder.

35. Indtil 31. december 2002 blev alle aktiviteter varetaget af Naturgas Fyn I/S. Til opfyldelse af naturgaslovens regler er Naturgas Fyns driftsvirksomhed med virkning fra 1. januar 2003 overdraget til 5 aktieselskaber, NaturgasFyn A/S, Gazelle A/S, (Statoil) Gazelle A/S (Joint Venture), Gazelle Service A/S og (Statoil) Gazelle Forsyning A/S.

36. Statoil Gazelle A/S skal være det egentlige handelsselskab, mens Statoil Gazelle Forsyning A/S vil varetage forsyningen af kunder, som ikke ønsker at benytte sig af markedsadgangen. Gazelle Service A/S vil varetage kundeservicefunktioner, fakturering, IT, økonomistyring og HR-funktioner m.v. for hele koncernen. Naturgas Fyn A/S vil fortsat drive virksomhed på markedet for distribution af naturgas på Fyn og forventes meddelt bevilling hertil for en 20-årig periode.

37. I 2002 hvor de første naturgaskunder fik markedsadgang lykkedes det Naturgas Fyn at blive leverandør til to af de frie kunder. Til de foreløbige to frie kunder har Naturgas Fyn indgået kontrakt om køb af naturgas med andre end DONG..

38. Resten af Naturgas Fyns naturgas leverancer kommer fra DONG. Samtlige transmissions-, lager- og balanceringsydelser købes ligeledes af DONG.

39. Naturgas Fyn omsatte i 2002 for 534 mio. kr.

Statoil ASA-koncernen

40. Statoil er et norsk energiselskab med aktiviteter i 25 lande, og med produktion, raffinering og salg af olie, naturgas og oliprodukter som kerneområde. Statoil er den betydeligste producent af olie og naturgas i Norge, og er en af de største leverandører af naturgas i Europa.

41. Som en væsentlig leverandør af naturgas til det europæiske kontinent (Tyskland, Frankrig, Italien, Spanien, Holland, Belgien, Østrig, Italien, Polen, Tjekkiet og Storbritannien) havde Statoil leverancer i 2002 på ca. 43 mia. m3, hvoraf knap halvdelen var fra Statoils egen produktion.

42. Statoil er således aktiv på markederne for produktion, transmission og engroshandel med naturgas. Statoil-koncernens EØS-omsætning i værdi og volumen (1999-2002) indenfor Naturgasområdet fremgår af tabel 1:

TABEL 1. STATOIL-KONCERNENS EØS-OMSÆTNING I VÆRDI OG VOLUMEN (1999-2002)

Indtægter:	1999	2000	2001	2002
Salg af naturgas (mio. NOK)	9 454	16 060	18 984	20.844
Oparbejdning og transport (mio. NOK)	4 345	4 564	4 484	3 692
Driftsindtægter i alt (mio. NOK)	13 799	20 624	23 468	24 536
Volumen:				
Fra Statoils egen produktion (mia. m3)	13,1	14,1	14,7	19,6
For SDFIs regning (mia. m3)	16,2	17,0	18,9	23,5

43. Statoil anslår totalforbruget af naturgas i EØS (2002) til ca. 490 mia. m3/år. Statoil-koncernen markedsandel i 2002 kan på dette grundlag opgøres til ca. 4,0 %. Statoils og SDFIs (den norske stats direkte finansielle interesse) samlede markedsandel er på samme grundlag ca. 8,8 %.

44. Statoils kunder er hovedsagelig større nationale og regionale distributionsselskaber, såsom Ruhrgas, Gaz de France, Eni, Gasunie og Gas Natural. I 2001 udgjorde Statoils tre største engroskunder ca. halvdelen af den samlede salgsvolumen. I Storbritannien har Statoil derudover bevæget sig et skridt længere ned i værdikæden og sælger til store og mellemstore slutbrugere¹.

45. Hele Statoil koncernen omsatte i 2002 for 243 mia. kr., hvoraf Statoil omsætning i Danmark udgjorde ca. 6 mia. kr. I EU omsatte hele koncernen for ca. 29 mia. kr.

46. Statoil i Danmark er organiseret i holdingselskabet Statoil Danmark A/S. Statoil ASA (moderselskabet), som er delvist ejet af den norske stat, ejer 100 pct. aktierne i Statoil Danmark A/S.

47. Statoil Danmark A/S omfatter datterselskaberne Statoil A/S, Statoil Efterforskning og Produktion, og Statoil Polska Sp.z. o.o. Statoil Danmark har desuden 50 pct. af aktierne i petrokemiselskabet Borealis A/S. Statoil Efterforskning og Produktion solgte i 2002 alle sine aktiver til DONG.

48. Statoils energiaktiviteter i Danmark er samlet i Statoil A/S, som driver olieraffinaderiet i Kalundborg, hvor der årligt oparbejdes mere end 5 millioner tons råolie og halvfabrikata til færdigraffinerede olieprodukter.

49. Statoil A/S leverer olieprodukter til private villaejere og til erhvervskunder inden for landbrug, fiskeri, industri, luftfart og servicevirksomhed. Statoil har også startet salg af elektricitet til industrikunder og salg af træpiller til private og mindre industri. Salget sker gennem et landsdækkende net af sælgere, fra et kundecenter i København og direkte fra havne og lufthavne.

50. Statoil har ikke tidligere haft omsætning på markedet for detailsalg af naturgas i Danmark. Statoil har i januar 2003 indgået kontrakt med Energi E2, som omfatter levering af ca. 70 mio. m3 frem til og med oktober 2003. Kontrakten dækker ca. 10 pct. af Energi E2s årsforbrug.

51. Også samarbejdet med ELEKTRA blev udvidet i 2002, så at Statoil nu kan tilbyde sine erhvervskunder en række af de mere avancerede produkter, herunder futures og optioner (gælder for kunder over 1 mio. kWh).

52. Ved indgangen til 2003 indgik Statoil en alliance med Nordvestsjælland's Energiforsyning (NVE), hvorefter Statoil som agent kan tilbyde el til sine olie kunder og NVE olie til sine el kunder (gælder kunder med et forbrug på under 1 mio. kWh). Hermed trækker Statoil på NVE's velfungerende administration, og NVE på Statoils landsdækkende salgs- og markedsføringsapparat. Tilskyndelsen for den private forbruger er imidlertid begrænset, fordi den frie el udgør så lille en del af den samlede elpris.

53. Statoil har en målsætning om at blive totalleverandør af energi i Danmark.

MARKEDET

AFGRÆNSNING AF PRODUKTMARKEDET

54. Kommissionen har udviklet en praksis på energiområdet, hvor produktmarkederne kan opdeles i en række aktiviteter, og hvor det enkelte omsætningsled udgør et relevant produktmarked.

55. Det gælder for det første en opdeling af markeder mellem forskellige energiformer og for det andet en opdeling mellem omsætningsled inden for den enkelte energiform.

56. Konkurrencerådet har tidligere angivet, at der er tale om ét produktmarked for naturgas. Afgørende for denne markedsafgrænsning er, at aktiviteterne på naturgasområdet adskiller sig fra aktiviteterne på eks. olie- og kulmarkedet ved forskellige investerings- og ressourcekrav, ligesom markedsstrukturen og konkurrenceforholdene er forskellige².

57. Naturgasvirksomheder kan således ændre deres priser uden at blive mødt med mærkbar øget konkurrence fra producenter af olie og kul. Også efterspørgselssubstitutionen som følge af mindre prisændringer er begrænset for de fleste forbrugere, idet de fleste naturgasforbrugere har investeret i anlæg, der er tilpasset naturgas som brændsel. Disse forbrugere vil ikke uden væsentlige skifteomkostninger kunne skifte brændsel.

58. Konkurrencestyrelsen ser ikke i nærværende fusion grund til at afvige fra den tidligere praksis med hensyn til afgrænsning af produktmarkedet.

59. Indenfor naturgasmarkedet kan der identificeres fem vertikalt forbundne omsætningsled, som ift. nærværende fusion fordeler sig på følgende markeder:

- Udvinning/produktion af naturgas (**tilstødende marked**)
- Transport af naturgas i det overordnede transmissionsnet (**tilstødende marked**)
- Engroshandel med naturgas (tilstødende marked/berørte marked)
- Transport af naturgas i det underliggende distributionsnet (**tilstødende marked**)
- Detailhandel med naturgas til levering til slutkunder (**relevante marked**)

Afgrænsning af det geografiske marked

60. Konkurrencerådet har tidligere lagt til grund, at de enkelte produktmarkeder geografisk kan afgrænses til det danske marked. Dette er også Kommissionens praksis.

61. Begrundelsen er, at transmissions- og distributionsmarkedet har karakter af naturlige monopoler, og at engros- og detailhandlen er præget af langvarige leveringskontrakter samt internationale handelsbarrierer.

62. På trods af en snarlig fuld markedsliberalisering i Danmark (fra 1. januar 2004) er der fortsat betydelige barrierer i det danske og internationale transmissionssystem (jf. afsnittet nedenfor om de enkelte produktmarkeder), som gør, at Konkurrencestyrelsen ikke i nærværende fusion ser grund til at fravige den hidtidige nationale afgrænsning af naturgasmarkedet.

63. Parterne har i anmeldelsen fremført, at de heller ikke finder anledning til, at afvige fra denne.

De enkelte produktmarkeder

64. Markedssituationen i de vertikale forbundne omsætningsled beskrives i punkterne 66-90.

65. **Markedet for efterforskning, udvinding og produktion af naturgas.** Dansk Undergrund Consortium (DUC) udvinder det meste af den danske naturgas svarende til 91 pct. af naturgassen i Danmark. Statoilgruppen står for ca. 1 pct. af naturgassen i Danmark.

66. Med det liberaliserede naturgasmarked vil DUC muligvis ikke kunne opretholde deres stærke danske markedsposition, mens Statoilgruppen forventes at øge deres markedsandel.

67. **Markedet for transmission af naturgas.** DONG er fortsat det eneste transmissionsselskab i Danmark af naturgas³. Naturgasforsyningsloven pålægger DONG mod betaling at give tredjeparter adgang til transmissionssystemet, således at disse kan transportere deres gas gennem nettet. Fra at adgangen til transmissionsnettet er sket ved en såkaldt "forhandlet tredjepartsadgang" sker den i dag ved en reguleret adgang (i form af offentliggjorte standardpriser og vilkår).

68. Selvom tredjepartsadgangen er gjort mere lempelig og mere gennemsigtig har selskaber (herunder Statoil), der ønsker at transportere naturgas fra felterne i Nordsøen eller fra grænsen til Tyskland til slutbrugere i Danmark, p.t. ingen substitutionsmuligheder end at anvende DONGs transmissionsnet.

69. DONG råder dertil som det eneste selskab i Danmark over naturgaslagrene (lagrene hører under DONG A/S og således adskilt fra DONG Transmission), hvis formål overvejende er nødforsyning, balancelager og sæsonudjævning. DONG tilbyder p.t. en såkaldt balancelagerydelse, hvor kunder, der benytter DONGs transmissionsnet, kan købe ret til på timebasis at afvige mellem den tilførte mængde naturgas og den mængde naturgas, som kunden forbruger. DONG tilbyder i dag kun forhandlet lageradgang for tredjepart, hvor en kunde eller et selskab kan oplagre sin egen naturgas med henblik på senere brug.

70. Set fra udbudssiden er de eneste muligheder for at tage konkurrencen op med DONG at etablere en konkurrerende infrastruktur, hvilket dog ikke som udgangspunkt er et reelt alternativ. Ifølge Naturgasforsyningsloven kræver det tilladelse fra energiministeren at etablere nye transmissionsnet. Tilladelsen kan i princippet kun gives, hvis der kan dokumenteres et behov for yderligere kapacitet. Der er p.t. ingen kapacitetsproblemer i det danske transmissionsnet.

71. For så vidt angår adgangsveje til og fra det europæiske marked findes der i dag kun en naturgasledning til Tyskland. Der planlægges imidlertid etableret alternative rørføringer til og fra Danmark (bl.a. til Holland).

72. Priser og betingelser for transmission af naturgas er fortsat forskellige fra land til land, hvilket udgør en væsentlig barriere for handelen mellem lande. Der skal altså betales separat for transmission i hvert land, transporten passerer på vej til Danmark – i stedet for betaling af én samlet tarif, der dækker alle lande, som passerer under transporten. Dette gør, at transporter over flere landegrænser i praksis kan være problematiske og relativt omkostningstunge.

73. Kommissionen har i forbindelse med den såkaldte Madrid proces (nov. 2002) vedrørende liberaliseringen af naturgassektoren i Europa lagt til grund, at der endnu ikke er et europæisk marked for transmission af naturgas.

74. **Markedet for distribution med naturgas.** Distributionsnettene er organiseret på regionalt niveau, hvor Naturgas Fyn A/S ejer og driver distributionsnettet på Fyn. Distributionsnettet udgør bindeledet mellem transmissionsnettet og slutbrugeren. Der er som udgangspunkt intet alternativ til distributionsrørene og dermed ikke nogle substitutionsmuligheder for efterspørgeren. Markedet for distribution og markedet for transmission er således stærkt komplementære.

75. For at kunne distribuere naturgas skal selskaberne have en bevilling, som udstedes af energiministeren. Naturgas Fyn A/S forventer at få bevilling for en ekstra 20-årig periode.

76. De allerstørste naturgasforbrugere, som ligger tæt på transmissionsnettet vil kunne have en økonomisk interesse i at kunne etablere en direkte ledning til transmissionsnettet for at undgå at skulle betale for transport gennem det eksisterende distributionsnet. Naturgasforsyningsloven åbner dog som nævnt kun i begrænset omfang mulighed for, at der kan etableres en konkurrerende infrastruktur så længe der er tilstrækkelig kapacitet i det eksisterende net.

77. De regionale distributionselskaber er således ikke udsat for konkurrence fra andre udbydere af transportydelser for naturgas og kan karakteriseres som lokale monopoler. Prissætningen på distributionsmarkedet er underlagt offentlig regulering, og vurderes at være rimelig og gennemsigtig.

78. **Markedet for engroshandel med naturgas.** DONG er i dag stort set den eneste aktør på det danske engrosmarked.

79. Engrosmarkedet fungerer i dag i stort omfang på grundlag af langvarige såkaldte take-or-pay-kontrakter mellem producenter og engrosvirksomheder⁴.

80. Engrosmarkedets geografiske udstrækning er betinget af dels det anlagte transmissionsnet til transport af naturgassen dels mulighederne for at anvende nettet til transport over landegrænserne.

81. Med den begyndende liberalisering i EU-landene og ikrafttrædelsen af naturgasdirektivet og de meddelte tilsagn i DONG/DUC afgørelsen af 24. april 2003 er der ifølge Parterne skabt mulighed for tredjepartsadgang til transmissionsnettene på europæisk niveau. Dertil har DONG i forbindelse med deres overtagelse af Naturgas Sj. afkortet købetiden for disse kontrakter med 10 år, således at kontrakterne med HNG og Naturgas Midt-Nord om leverance af naturgas til disse selskaber løber frem til 2009.

82. Statoil koncernen er allerede i dag engrosleverandør til en lang række andre europæiske naturgasselskaber, hvilket ifølge Parterne er udtryk for et europæisk marked for engroshandel med naturgas. Tilsvarende er Statoils konkurrenters aktiviteter på engrosmarkedet ikke nationalt afgrænsede.

83. Parterne fremfører endvidere, at Naturgas Fyns erfaringer ved den begyndende markedsåbning støtter, at engrosmarkedet ikke nødvendigvis har national karakter. Naturgas Fyn indhenter i praksis før indgåelse af aftaler med frie kunder tilbud fra forskellige udenlandske engrossælgere. Prisdannelsen på naturgas er ikke længere national, men afspejler prisdannelsen i Emden/Bunde, Zeebrügge m.v., og der er ikke kapacitetsproblemer ved import af naturgas fra Tyskland. Der kan desuden opstå muligheder for import via DONGs opstrømsledninger.

84. Konkurrencestyrelsen vurderer imidlertid, at liberaliseringen nok har presset priserne, men **ikke** åbnet markedet. Der vurderes fortsat at være væsentlige barrierer på transmissionsmarkedet (herunder forholdene omkring lagre og balancering, samt kontraktens løbetid) samt en ikke ubetydelig manglende kendskab og lyst hos selskaberne overfor nyåbnede markeder, som forklarer engrosmarkedets fortsatte nationale karakter⁵.

85. **Markedet for detailhandel med naturgas.** Produktmarkedet for detailhandel med naturgas (som Parterne opfatter som det relevante produktmarked) omfatter salg af naturgas til slutkunder. Per 1. januar 2004 har alle naturgaskunder som nævnt fri markedsadgang⁶.

86. Knap 1 mio. ud af Danmarks 2,5 mio. husstande bliver direkte eller indirekte opvarmet ved hjælp af naturgas. Hertil kommer naturgasanvendelsen i virksomhederne. Afsætningen på det danske marked udgjorde i alt omkring 4,3 mia. m³i 2002.

87. Naturgas Fyn har her godt 7% af dette marked. Med fusionen overtager Statoil adgangen til dette marked. Statoil koncernen har allerede i januar 2003 indgået en aftale om salg til ENERGI E2 A/S svarende til 10 pct. af Energi E2s årsforbrug. Kunder af denne størrelsesorden vil oftest indgå aftaler direkte med producenter eller engrossælgere og ligger dermed i grænseområdet mellem detail- og engrosmarkedet.

88. Konkurrennesituationen på detailmarkedet vurderes som på engrosmarkedet fortsat at være hæmmet af bl.a. uflexible regler på transmissionsmarkedet.

89. **Andre beslægtede markeder.** Produktmarkederne inden for naturgas er vertikalt forbundet med el- og fjernvarmesektoren, da naturgas udgør et væsentligt produktionsinput og dermed konkurrenceparameter på markedet for elproduktion og på markedet for produktion (og distribution) af fjernvarme. Gas forventes at blive et mere og mere udbredt brændselsinput i kraftværker i takt med at f.eks. kernekraft i Tyskland og kulskraft i Danmark udfases samt, at der indføres kvoter på CO₂ og SO₂ emissioner.

KONKURRENCEMÆSSIGE VIRKNINGER AF FUSIONEN

HORISONTALE ASPEKTER

90. Parterne i joint venture har horisontale overlap af aktivitet indenfor detailsalg af naturgas. De overlappende aktiviteter har dog ikke væsentlig betydning for konkurrencen, idet joint venture markedsandel udgør godt 7 pct., og samtlige de deltagende virksomheder har en markedsandel på omkring 9%.

91. Fra 1. januar 2004 har alle naturgaskunder fri markedsafgang. Markedet for detailsalg af naturgas er dog endnu ret umodent og særligt DONG's monopol på transmission, lager og balancering, hvor reglerne endnu ikke er tilstrækkelig fleksible, samt DONG's meget store markedsandel udgør en væsentlig barriere for adgangen til markedet og den potentielle konkurrence.

92. Statoil kommer dog ind på det danske marked med en betydelig kompetence indenfor salg og markedsføring, som gør, at Parterne forventer at Selskabet på sigt vil kunne øge deres markedsandel op til 20 pct. Markedet for detailsalg til frie kunder er netop et handelsmarked, som i høj grad er baseret på sælgerens kompetence, herunder en nøjagtig beregning af kundernes forbrugsfordeling henover året og en tilsvarende tilpasning af indkøb af gas, balancering og lagerydelser⁷.

93. Parterne har oplyst, at de gennem joint venture vil søge at tilbyde afbrydelige gaskunder salg af andre energiprodukter, således at dette dækker afbrydelige mængder i forbindelse med spidsbelastninger, hvorfor fusionen også indvirker på beslægtede markeder. Statoil er aktiv indenfor videresalg af naturgas, olieprodukter og el

94. Markedsandelen på det beslægtede marked er dog forsvindende lille⁸, og Konkurrencestyrelsen vurderer ikke, at de samlede horisontale aspekter har væsentlig betydning for konkurrencen.

VERTIKALE ASPEKTER

95. Parterne har tilstødende vertikale aktiviteter indenfor naturgas. Statoil er aktiv på markedet for opstrømsaktiviteter, transmission og engrossalg af naturgas på europæisk plan, og Naturgas Fyn er dominerende distributør og sælger af naturgas på Fyn.

96. Øget vertikal integration betyder, at risikoen for krydssubsidiering mellem monopoldelen i Naturgas Fyn og de konkurrenceudsatte aktiviteter øges. Energitsynet holder dog et godt øje med dette, men det kræver en vis **gennemsigtighed** på markedet – både for kunder, konkurrenter og tilsynsmyndighederne. Det er således vigtigt at være opmærksom på eventuelle konkurrenceproblemer som følge af øget vertikal integration i takt med at naturgassektoren konkurrenceudsættes.

97. De deltagende virksomheder er dog på ingen måder dominerende indenfor de tilstødende markeder i Danmark som helhed, hvorfor Konkurrencestyrelsen ikke finder, at de vertikale aspekter har væsentlig betydning for konkurrencen.

KONKURRENCEKLAUSUL

98. Parterne har i aktionæroverenskomstens § 15.2-15.4 aftalt, at Parterne ikke må engagere sig i en virksomhed, som sælger naturgas i Danmark og har en markedsandel på 20% og derover (reelt DONG). Det er Parternes opfattelse, at dette ikke er udtryk for en mærkbar konkurrencebegrænsning på markedet for detailsalg af naturgas i Danmark, da denne bestemmelse reelt kun forhindrer Parterne i at købe DONG, således at bestemmelsens reelle indhold alene er at binde Statoil til fortsat at være konkurrenter med DONG. Dette vil snarere fremme konkurrencen på det danske marked.

99. Parterne har desuden i aktionæroverenskomstens § 15.1 aftalt en begrænset konkurrenceklausul i forhold til Selskabet, hvorefter Parterne (men ikke Statoil ASA med datterselskaber uden for Statoil Danmark koncernen) ikke må konkurrere med joint venture. Klausulen gælder i hele Selskabets levetid.

100. Det er Parternes opfattelse, at dette ikke er udtryk for en mærkbar konkurrencebegrænsning på markedet for detailsalg af naturgas i Danmark. Parterne udøver deres virksomhed på markedet for salg af naturgas i Danmark gennem Selskabet, og det er derfor ikke realistisk, at Parterne vil påbegynde konkurrerende virksomhed, så længe Parterne vælger af opretholde aktiebesiddelsen i Selskabet.

101. Konkurrencestyrelsen vurderer ikke, at der er tale om en accessorisk begrænsning. Parterne indgår i forbindelse med oprettelsen af Selskabet en konkurrenceklausul, hvorefter Parterne, så længe de er aktionærer i Selskabet, forpligter sig til ikke at drive konkurrerende virksomhed med Selskabet.

102. Det fremgår af Kommissionens meddelelse om accessoriske begrænsninger pkt. 36⁹, at konkurrenceklausuler i forbindelse med et joint venture selskab er berettigede i indtil fem år, men at Kommissionen kan vurdere, at

konkurrenceklausuler, hvis varighed overskrider tre år, begrundes behørigt. En konkurrenceklausul, der gælder i hele joint ventures levetid, kan således ikke anses for at være direkte relateret til og nødvendig for fusionens gennemførelse og skal derfor vurderes i henhold til konkurrencelovens § 6, stk. 1.

103. Det er Konkurrencestyrelsens vurdering, at konkurrenceklausulen, der gælder så længe parterne er aktionærer i Selskabet, som udgangspunkt er konkurrencebegrænsende i henhold til konkurrencelovens § 6, stk. 1, idet Parterne hermed forpligter sig til ikke at påbegynde konkurrerende aktiviteter på det marked, hvor Selskabet er aktiv. Imidlertid er det styrelsens opfattelse, at denne konkurrencebegrænsning ikke kan anses for at være mærkbar.

104. Der er tale om et marked, hvor de deltagende selskaber har begrænset markedsandel, hvor der i forvejen eksisterer en meget stor spiller på markedet (DONG), og hvor Statoil koncernen **udenfor** Danmark, som allerede er en aktiv spiller på det danske marked, fortsat ikke vil være omfattet af konkurrenceklausulen (Statoil koncernen).

105. På denne baggrund kan konkurrenceklausulen ikke anses for at udgøre en mærkbar konkurrencebegrænsning og er dermed ikke omfattet af konkurrencelovens § 6.

OFFENTLIG HØRING

106. Anmeldelsen har været i høring hos DONG, HNG/MN, Nesa, Energi E2, Elsam, Shell, RWE, Wingas, EON, Sydkraft, Hydro Texaco, Q8, Fortum, Vattenfall, DI og Mærsk.

107. DONG, Nesa, Energi E2 og Mærsk har meddelt Konkurrencestyrelsen, at oprettelsen af joint venturet - Statoil Gazelle - ikke giver dem anledning til bemærkninger. Tværtimod betragtes den nye selskabsdannelse som et positivt initiativ i relation til mulighederne for at få skabt konkurrence på det danske naturgasmarked.

SAMLET KONKLUSION

108. Statoil Danmark og Gazelle A/S' stiftelse af joint venturet - Statoil Gazelle A/S - udgør en fusion efter konkurrencelovens § 12 a, stk. 2. Konkurrencelovens fusionsregler skelner ikke mellem offentlige og private virksomheder, hvorfor Parternes ejerforhold er uden betydning i denne sammenhæng.

109. Selskabet vil i udgangspunktet være ejet 70 pct. af Gazelle og 30 pct. af Statoil. Statoil har en option på at købe yderligere andele af Selskabet.

110. Samlet konkluderer anmelder, at der til fusionen ikke forefindes berørte markeder, hvor begge de deltagende virksomheder opererer, og hvor fusionen resulterer i, at de tilsammen får en markedsandel på mindst 15 pct., eller tilstødende markeder, hvor de tilsammen får en markedsandel på mindst 25 pct.

111. Konkurrencerådet har tidligere (primo 2001) undersøgt det danske naturgasmarked i forbindelse med vurderingen af DONG Naturgas A/Ss overtagelse af Naturgas Sjælland I/S.

112. Rådet vurderede på dette tidspunkt, at naturgasmarkedet er præget af fravær af konkurrence. Markedet er præget af en stor aktør, DONG, samt en række regionale selskaber. Disse selskaber konkurrerer ikke aktuelt med hinanden.

113. Rådet fandt derfor på det tidspunkt, at der ikke var argumenter for at beskytte de danske naturgasselskaber mod konkurrence, herunder konkurrence fra udlandet.

114. Det danske marked for naturgas er i dag fortsat domineret af DONG. Fra markedsåbningen den 1. januar 2004 vil fusionen give naturgaskunder i hele Danmark en alternativ leverandør med branchekendskab og finansiel styrke. Transaktionen må derfor forventes at kunne bidrage til en øget effektivisering af det danske marked for detailsalg af naturgas til gavn for kunderne.

115. Oprettelsen af joint venturet vurderes ikke at føre til en skabelse eller styrkelse af en dominerende stilling, der bevirker, at den effektive konkurrence hæmmes betydeligt. Konkurrencestyrelsen kan således godkende fusionen, jf. Konkurrencelovens § 12 c, stk. 2.

1 Koncernen ejer sammen med andre producenter et omfattende gastransmissionssystem, der forbinder gasfelterne på den norske kontinentalsokkel med oparbejdningsfaciliteter i Norge og derfra til kontinentet (Emden/Bunde og Zeebrügge). Disse transmissionsrørledninger har en daglig kapacitet på 240 mio. m³. Transmissionssystemet drives af det statsjede selskab Gassco A/S, som er 100% ejet af den norske stat. Transmissionssystemet og gasterminalerne ejes af joint venture selskabet Gassled, i hvilket Statoil har en andel på 20,38%.

2 DONG har i forbindelse med DONGs overtagelse af Naturgas Sj. i 2001 anført, at markedet skulle afgrænses til markedet for brændsler til el- og varmeproduktion generelt, herunder olie, naturgas og kul. DONG har dog ikke gjort gældende, hverken i tidligere sager eller ved afgivelse af høringssvar i forbindelse med nærværende sag, at denne markedsafgrænsning skulle lægges til grund ved vurderingen af den anmeldte fusion.

3 DONGs transmissionsvirksomhed er fornyelig udskilt fra DONGS øvrige aktiviteter i et særskilt selskab, DONG Transmission A/S.

4 Udbuddet af gas er koncentreret på få aktører (primært Rusland, Norge og Algeriet), der for at sikre de store investeringer i produktionsfelter og i landføringsledninger, samt for at sikre afsætning af olien, der oftest produceres sammen med naturgassen, indgår langsigtede aftaler på take-or-pay vilkår med store engrosselskaber, der har størrelsen til at kunne aftage store mængder.

5 Konkurrencerådet har i afgørelsen vedrørende DONG's overtagelse af Naturgas Sjælland lagt til grund, at som følge af den beskudne markedsåbning i Danmark på daværende tidspunkt, havde engrosmarkedet fortsat national karakter. Tilsvarende fremgår af Konkurrencerådets afgørelse af 26. februar 2003 vedrørende DONG A/S' erhvervelse af enekontrol med EnergiGruppen Jylland A/S

6 Naturgasforsyningsloven åbner dog mulighed for, at de kunder som ønsker ikke at benytte sig af retten til valg af alternativ leverandør, i stedet kan vælge at blive forsynet på faste vilkår af sit forsyningspligtige selskab.

7 Store leverandører kan i den forbindelse opnå stordriftsfordele ved at indgå swap-aftaler med DONG og balancere og udnytte kapacitet fælles mellem flere frie kunder.

8 Statoils estimerede markedsandele i Danmark for så vidt angår olie til opvarmning, træpiller, LPG-gas (flaskegas) og elektricitet er: olie 15-20%, LPG 3-7%, træpiller 5-10% og el 0-3%

9 Kommissionens meddelelse om begrænsninger, der er direkte knyttet til og nødvendige for gennemførelsen af fusioner (2001/C 199/03).